

Zpráva ze služební cesty do Španělska

Místo: Madrid, Španělsko

Termín cesty: 25. - 27. 11. 2013

Účel cesty: Účast na setkání národních koordinátorů projektu APEX

Účastník cesty: PhDr. Karel Koucký, Národní archiv

Zprávu podává: PhDr. Karel Koucký, Národní archiv

Datum vyhotovení: 30. 12. 2013

Podpis ředitelky archivu: PhDr. Eva Drašarová, CSc., podepsáno elektronicky.

I. Část organizační

Odjezd z Prahy: dne 25. 11. 2013 v 10.20 hod. letecky

Příjezd do Madridu: dne 25. 11. 2013 ve 13.25 hod.

Odjezd z Madridu: dne 27. 11. 2013 ve 15.15 hod. letecky

Příjezd do Prahy: dne 27. 11. 2013 v 18.05 hod.

Ubytování: v hotelu CONFORTEL SUITES, Madrid

Vyúčtování cesty: provedeno v NA v předepsané lhůtě po návratu

II. Část odborná

Ve dnech 25. a 26. listopadu 2013 proběhlo v areálu španělského Národního historického archivu (Archivo Histórico Nacional) v Madridu setkání národních koordinátorů (Country Managers – CM) evropského projektu APEX. 27 zástupců z 21 evropských zemí zde rokovalo o aktuálních problémech a vizích budování Evropského archivního portálu (APE – Archives Portal Europe). Českou republiku zastupoval Karel Koucký (Národní archiv, Státní oblastní archiv v Praze).

V úvodu prvního dne jednání (pondělí 25. 11.) vystoupil pan Peder Andrén (Švédsko; vedoucí pracovní skupiny 7) a pozdravil účastníky setkání. Následovala prezentace paní Lucile Grand (Francie; vedoucí pracovní skupiny 5), ve které seznámila zúčastněné se stanoviskem Evropské komise k postupnému naplňování cílů projektu. Holandský CM a zároveň hlavní koordinátor národních zástupců pan Wim van Dongen navázal na předchozí vystoupení a představil současné funkcionality administrátorského rozhraní (Dashboard) archivního portálu. Vysvětlil koncept portálu, jenž používá EAD/XML v implementaci apeEAD jako hlavní metadatový formát. Jednotliví poskytovatelé obsahu ovšem mohou i nadále používat vlastní implementace EAD, neboť technický tým APEX kontinuálně provádí mapování těchto implementací na apeEAD.

Paní Lucile Grand se v dalším příspěvku zaměřila na vysvětlení výhod používání offline nástroje DPT (Data Preparation Tools) určeného pro vstupní přípravu metadat pro import do portálu. Především je to eliminace možných časových prodlev při online nahrávání objemnějších dat. DPT nástroj se vyznačuje uživatelsky příjemnějším rozhraním pro zpracování informací o fondech (tzv. Holding Guides) než je tomu u webové verze, zároveň je možné tyto pomůcky v DPT dodatečně upravovat. Tato funkcionality není v Dashboard zatím podporována. Dashboard ve srovnání s DPT také dosud neumožňuje validovat soubory proti různým schémátům a používat vlastní styly. Při diskuzi o vlastnostech a funkcionalitách DPT vyšlo najevo, že národní koordinátoři nejsou informováni o stavu přípravy nových verzí programu. DPT aplikace podporuje dále vytváření tzv. archivního prostoru (Archival Landscape), ve kterém je vyhrazen prostor pro informace o příslušném archivu (adresa,

otevírací doba badatelen apod.). Tyto informace jsou kódovány v XML struktuře standardu EAG. Ačkoliv je základní ideou archivního portálu publikovat co nejvíce obsahu, koordinátoři projektu APEX paralelně preferují i zpřístupňování informací o archivech, které zatím svůj obsah na portálu nevystavují. Vzniká tak ucelenější představa o evropské archivní síti.

V pokračující diskuzi byly blíže specifikovány obecné úlohy národních koordinátorů, kteří mají komunikovat jménem projektu APEX se správci (koordinátory) archivních institucí (Institution Managers) zpřístupňujících na portálu svá data. Národní koordinátoři nejlépe znají situaci ve vlastní zemi, stejně jako v místních archivech, což nelze tvrdit o zástupcích projektu.

Následovaly krátké prezentace národních koordinátorů, jež se měli vyjádřit k aktuálnímu stavu zpřístupnění národních dat na portálu, měli odhadnout budoucí vývoj tohoto zpřístupňování ve druhé polovině řešení projektu, popsat dosavadní PR aktivity směřující k propagaci APEX projektu v dané zemi a konečně jaké byly dosud zaznamenány problémy s aplikacemi APEX nebo zda existují návrhy na zlepšení fungování projektu ve vztahu ke koncovým uživatelům. Z těchto prezentací vyplynula celá řada problémů, především technického charakteru, které bude potřeba v další fázi projektu systematicky řešit.

Český zástupce popsal dosavadní způsob zapojení do projektu. Český Národní archiv přistoupil k projektu v červenci 2013. Aktuálně jsou zpřístupněny obecné informace k 7 archivům. Elektronický inventář je zde k dispozici zatím jeden a odkazuje na digitální objekty dostupné na portálu www.monasterium.net. V první fázi se plánuje zpřístupňování především dat získaných v projektu Monasterium. Ve spolupráci s techniky ICARU je prováděna příprava konverze archivních pomůcek.

V globálním měřítku účastníků projektu zůstává problematické propojování archivního popisu s digitálními objekty. Holandsko aktuálně pracuje na řešení, jež by mělo tento problém odstranit (spočívá v aplikaci METS standardu). Po nezbytném testování by bylo toto řešení poskytnuto ostatním zemím (jmenovitě Chorvatsku, Litvě, Maltě a Norsku), kde se tento problém vyskytl.

Dalším neuralgickým bodem je vytváření EAD XML souborů. Dlouhodobě se jedná o slabé místo portálu APE, který zatím neposkytuje vhodné nástroje pro zhotovování archivního popisu z jiných formátů. Je to obecný problém archivní komunity. Open source nástroje nejsou k dispozici, malé archivní instituce si nemohou dovolit drahé systémy a např. v současné době velmi rozšířený systém ScopeArchiv dosud EAD/XML nepodporuje vůbec. Přes neutěšenou situaci přeci jenom existuje několik dostupných řešení. Improvizovanou variantu představuje (ICA) AtoM SW, jež konvertuje data z excelových tabulek do EAD/XML. Společný projekt Švédska, Holandska a Norska nazývaný Culture Cloud má za cíl poskytnout malým kulturním institucím nástroje pro mapování a publikaci popisných informací (metadat) ve formátu apeEAD. Předpokládá se úzká spolupráce APEX s tímto projektem.

Jiným technickým problémem, na který upozornila řada národních koordinátorů, je ztížená možnost automaticky předávat data publikovaná na APE do Europeany. Zásadním limitem je zde neschopnost Europeany automaticky absorbovat větší objemy dat. Zmíněný problém by měl být vyřešen na jaře 2014.

Archivům je obecně často zatěžko poskytovat APE portálu nějaká data, a to především z důvodu, že jsou nuceny zabývat se jinými úkoly, nemají jasnou představu o benefitech zpřístupňování na tomto

portálu, nebo jim scházejí potřebné dovednosti a znalosti používání dostupných APE funkcionalit (ty se neustále dynamicky vyvíjejí). Platí pravidlo, že se daří publikovat obsah na APE v zemích, ve kterých je archivnictví centralizované a je k dispozici centrální archivní portál anebo databáze digitálních objektů a informací.

Limitujícím faktorem zůstává preference angličtiny jako hlavního jazyku portálu, velice často jsou řešeny autorskoprávní otázky při zpřístupňování digitálních objektů. Některé země doposud nepodnikly žádné kroky v oblasti PR, některé z důvodu existence pouze mála potenciálních poskytovatelů obsahu (Lucembursko), většina ovšem vyčkává, dokud se jejich národní koordinátoři sami důkladně neseznámí s APE nástroji nebo nevyřeší dílčí národní problémy technického rázu. V řadě zemí není jasný koncept tzv. Holding Guides (informace o fondech), takže poskytovatelé obsahu těžko chápou jejich význam pro APE. Někteří poskytovatelé nemají zájem exportovat data do Europeany, částečně z právních důvodů, částečně proto, že Europeana dosud není schopná zobrazovat archivní obsah korektně (hierarchie metadat a digitálních objektů).

Wim van Dongen v dalším uvedl zajímavý příklad využití stávajícího APE archivního portálu jako virtuální substitute v prostředí malé archivní instituce (konkrétně archiv v Heusden en Altena, Holandsko), která nedisponuje vlastní webovou stránkou nebo sofistikovaným vyhledávacím nástrojem.

Druhý den jednání (úterý 26. 11.) započal dokončením série prezentací národních koordinátorů, na které se v předchozím dnu nedostalo. Následovalo vystoupení paní Silke Jagodzinsky (Německo) a seznámení účastníků s výsledky jednání pracovních skupin APEx 2, 4 a 6, jež se konalo v Berlíně (definice konceptu Holdings Guide, transfer dat do Europeany, změnové řízení v APE standardizačním procesu, hodnocení provozu portálu).

Po krátké přestávce se účastníci rozdělili do dvou skupin a pokračovali v paralelních sekcích. Český zástupce si zvolil sekci věnovanou výkladu o funkcionalitách portálu a zpracování dat. Druhá sekce se zabývala systémem ScopeArchiv a jeho exportními vlastnostmi (do EAD/XML). Uživatelé tohoto systému shodně vyjmenovali tři základní problémy, které determinují jeho použitelnost pro potřeby projektu APEx: systém neobsahuje funkci pro export dat do EAD, to platí i pro vytváření informací o fondech (Holdings Guide) a konečně komunikace se softwarovou společností není jednoduchá. Obecný problém představuje také fakt, že není možný bezproblémový přístup k vlastním datům, neboť jsou uložena externě na Scope AG serverech.

Setkání národních koordinátorů se zástupci projektu APEx bylo oficiálně ukončeno v odpoledních hodinách. Příští jednání je naplánováno na jaro 2014 a mělo by se uskutečnit v Dánsku.